

Selçukluların “büyülü” çağı

ELİF TANRIYAR

eliftanriyar@gazeteokulsen.com

2016 yılında, New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'nde (Met) düzenlenen Saray ve Kozmos: Selçukluların Büyük Çağı sergisi, 270'ten fazla objeyle, Selçuklular üzerine Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk büyük sergiydi ve aynı adla yayımlanan kapsamlı sergi kataloğu da en az sergi kadar ses getirmişti. İşte bu katalog şimdilerde Yapı Kredi Yayınları tarafından da Türkçeleştirilerek yine Saray ve Kozmos: Selçukluların Büyük Çağı adıyla yayımlandı.

Met küratörleri Sheila R. Canby, Deniz Bayazıt ve Martina Rugiadi tarafından düzenlenen sergiye dair Met Direktörü Thomas P. Campbell'in sergi kataloğuna yazdığı ön sözüne göre, bu aynı zamanda İran'da, Anadolu'da, Kuzey Irak'ta ve Kuzey Suriye'de üretilen Selçuklu sanatının tüm genişliğine odaklanan, dünyadaki ilk sergilerden biri. Canby, katalogun girişinde serginin önemine değinirken Selçuk-

luların Batı Asya kültürüne yaptığı önemli katkısı da anlatıyor. Öte yandan “Sergiye Ödünç Verenler” kısmını incelediğimde bu büyüklükte ve önemde bir sergiye neden Türkiye'den hiçbir müzenin ya da koleksiyonerin dahil edilmemiş olması ise aklımda bir soru işareti olarak yer ediyor.

1001 Gece Masalları'na davet

Okurunu adeta 1001 Gece Masalları'nı yakından görmeye davet eden bu büyük boy, kuşe kağıtlı kitap; kapağının açılmasıyla onu Selçuklu sanatını temsil eden çok sayıda objenin 462 adet gösterişli görsel malzeme ve haritasından oluşan büyüğü aleminde bir yolculuğa çıkarıyor.

“Doğunun ve Batının Sultanları”, “Saray Yaşamı”, “Bilim, Tıp ve Teknoloji”, “Astroloji, Büyü ve Hayvanlar Alemi”, “Din ve Kitabet” ve “Mezar Sanatları” olmak üzere altı bölümde düzenlenen Saray ve Kozmos, imparatorluğun İran ve Kuzey Irak'taki erken

dönem ilerleyişinden başlayarak hâkimiyetini Anadolu ve Kuzey Suriye'ye genişletmesine dek genel bir tarihini sunduktan sonra, Selçuklu saray yaşamının ihtişamını gözler önüne seriyor. Bu şatafatlı yaşam tarzı, ince zevklere sahip yeni bir seçkinler sınıfına da sirayet etmiş, sultanlar kadar şehirli de göz kamaştırıcı sırlı seramikler ve gümüş, bakır ve altın kakmalı madeni eserler edinmiş.

Bilim ve teknolojiye ilerlemelere koşut olarak kitap sanatlarına ilginin de artması, Selçukluların bilim ve edebiyata verdikleri önemin bir göstergesiydi. Bununla birlikte, Selçuklular ile düşmanları arasındaki savaşların yol açtığı huzursuzlukların yanı sıra doğal felaketler ve açıklanamayan gökyüzü olayları, insanları büyü ve astrolojide teselli aramaya yönelmiş, bu arayış burç tasvirleri ve tılsımlı imgelerle bezenmiş objelerde ifade bulmuş. Bu halk inanışları, zarif Kur'an yazmalarının ve Kur'an'dan ayetler içeren çok sayıda kitabe ve mezar taşının da gösterdiği gibi, İslam dinine içten bir bağlılıkla yan yana var olmuş.

Ayna, erken orta 13. yy

Kubadabad Büyük Saray'dan mozaik çini pano, Konya Karatay Müzesi

Selçukluların muhteşem çağı, gerek bu dünyanın gerek göklerin âleminin görkemini yücelten bir çağdı. Saray ve Kozmos Selçukluların sanatsal başarılarını bütün boyutlarıyla ortaya koyarken İslam dünyasının kültürel mirasına yapmış oldukları katkının da eşsiz bir kaydını sunuyor. İslam sanatına ve kültürüne bölgeler ve hanedanlar

arasında bakan ve modern sınırların, etnisitelerin ve dil gruplarının sınırlarının ötesine geçen Saray ve Kozmos, hem sergi izleyicilerine hem de sergi kataloğundan doğan bu kitabın okurlarına Selçuklu İmparatorluğu'nu, içinde yaşayan seçkinlerin muhtemel bakış açılarından gibi görmelerine izin veriyor: belirli kültürel ve siyasi akımlarla birleşmiş ve etkileşim içinde olan bir bölge olarak. Dolayısıyla da kitap hem tarih okurları hem de sanatseverler için bu yıl içinde ülkemizde yayımlanmış en değerli başyapı kaynakları arasında yer almayı başarıyor.

Saray ve Kozmos - Selçukluların Muhteşem Çağı / Sheila R. Canby, Deniz Bayazıt, Martina Rugiadi, A. C. S. Peacock / Çeviren: Erdem Gökyaran / Yapı Kredi Yayınları / Sanat tarihi / 380 Sayfa

Dirhem, II. Gıyaseddin Keyhüsrev (hd. 1237-46)